

Gmirya V. P.

Cherkasy Institute of Banking University of Banking of the National Bank of Ukraine

INNOVATIVE FINANCING MECHANISMS OF AGRICULTURAL PRODUCTION UKRAINE

Summary

Theoretical aspects of innovative mechanisms for lending to the agricultural production of Ukraine have been investigated.

Key words: bank, innovation, agricultural production, the risk mechanism, credit.

УДК 336.1(438)

Дудченко В. Ю.

Українська академія банківської справи Національного банку України

СУЧАСНИЙ СТАН ТА СТРУКТУРА ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

У статті подана характеристика структури державних фінансів Республіки Польща, проаналізовані показники макроекономічного розвитку та стану бюджетної системи Польщі, досліджені зв'язки та охарактеризовані сучасні проблеми державних фінансів Республіки Польща.

Ключові слова: державні фінанси, бюджетна система, державний борг, децентралізація фінансів, бюджетна політика.

Постановка проблеми. Світова фінансово-економічна криза здійснила помірний вплив на структуру та стан економіки Республіки Польща, призвела до коригування бюджетної політики у напрямі забезпечення стабілізації державних фінансів, актуалізувала питання пошуку джерел фінансування бюджетного дефіциту, забезпечення соціальних стандартів населення. Прояви негативних наслідків зменшення внутрішнього споживання, рецесія економік основних країн-партнерів Польщі, підтримка відповідності економічної політики вимогам інтегрованого розвитку вимагає оцінки стану державних фінансів, аналізу структури елементів бюджетної системи, формування посткризових завдань боргової політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній та зарубіжній літературі проблеми розвитку економік зарубіжних країн, особливості формування та функціонування фінансових систем є достатньо дослідженими. Так, аналізу стану та структури фінансових систем розвинених країн присвячені роботи К.В. Рудого, Л.О. Миргородської, фінанси країн Європейського Союзу та фінанси Республіки Польща досліджені у роботах М.І. Карліна.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У вітчизняній економічній літературі відсутній комплексний і системний аналіз сучасних проблем та основ функціонування державних фінансів Республіки Польща.

Мета статті. Метою роботи є аналіз сучасного стану, структури державних фінансів Республіки Польща та дослідження проблем розвитку їх основних структурних елементів. При написанні статті використовувалися загальнотеоретичні та спеціальні наукові методи: дослідження, історичного та логічного, індукції та дедукції, аналізу і синтезу.

Виклад основного матеріалу. Державні фінанси Республіки Польща визначаються як сукупність економічних відносин, виражених у грошовій формі, направлених на формування і розподіл валового суспільного продукту для виконання функцій держави. Бюджетний устрій досліджуваної країни обумовлений її державним устроєм,

територіально-адміністративним поділом, рівнем розвитку економіки та її структурних елементів і включає в себе дві ланки управління: центральне та місцеве, що поділяється на три рівні: Гміни (2489), Повята (сільські 308, міські 65) і Воєводства (16), що характеризуються демократизацією та децентралізацією управління. Зазначимо структуру дохідних джерел відповідних органів місцевого та регіонального управління та особливості їх формування:

- власні доходи, отримані за рахунок стягнення податків на майно, прибуткових податків з фізичних та юридичних осіб. Особливістю даного джерела надходжень є механізм його витрачання, що визначається відповідними органами самоуправління самостійно;

- загальні державні субвенції для виконання власних повноважень органів самоуправління (освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення, автошляхи), що надаються на основі розрахункових державних стандартів на кожного жителя відповідної території. Особливий механізм витрачання даних джерел надходжень базується на принципі самостійності та передбачає перерахування залишку коштів поточного фінансового року до дохідної частини наступного;

- цільові дотації державного бюджету, гранти, що надаються на спеціальні цілі або на фінансовий рік. Особливість механізму витрачання даного джерела надходжень – повернення невикористаних коштів до державного бюджету;

- доходи від приватних законних джерел (активи). Особливість формування даного виду джерела зосереджена в його переважанні в бюджетах Гмін, що найбільше забезпечені земельними та житловими ресурсами.

Республіка Польща характеризується незначним ступенем втручання держави в економіку, високим рівнем розвитку ринкових механізмів у фінансових відносинах, що пояснює переважання приватних фінансів. На сьогоднішній стан державних фінансів досліджуваної країни характеризується як задовільний завдяки стабільним податковим надходженням, позитивним показникам економічного зростання (табл. 1).

Таблиця 1

**Основні макроекономічні показники,
що характеризують стан державних фінансів
Республіки Польща**

Найменування	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік
ВВП, %	5,1	1,6	3,9	4,5	1,9
Дефіцит державного бюджету, % до ВВП	3,7	7,5	7,9	5,0	3,9
Рівень безробіття, %	10,2	8,3	8,3	9,2	9,8
Витрати державного бюджету, % до ВВП	43,2	44,6	45,4	43,4	42,2
Доходи державного бюджету, % до ВВП	39,5	37,2	37,5	38,4	38,3
Державний борг, % до ВВП	47,1	50,9	54,9	56,2	55,6

Джерело: побудовано автором за даними Європейської комісії (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>)

Дослідивши основні показники макроекономічного розвитку національної економіки Польщі за період 2008-2012 років, можна зробити наступні висновки:

- наявне погіршення фінансово-економічного стану у 2009-2010 рр., що пояснюється низькими темпами відновлення фінансових та товарних ринків у посткризовий період в країнах Європейського союзу, що є основними торгівельними партнерами досліджуваної країни;
- низька динаміка зростання ВВП, спричинена рецесією в країнах Європейського союзу, зменшенням інвестицій в економіку Польщі;
- негативна тенденція зростання рівня безробіття.

До позитивних факторів, що сприяли зменшенню впливу кризових тенденцій на економіку Польщі в досліджуваній період, можна віднести:

- впровадження ефективних економічних реформ в період, що передував світовій фінансово-економічній кризі;
- пом'якшувальна монетарна політика у кризовий та посткризовий період, що зменшила тиск на реальний сектор економіки;
- девальвація польського золотого, що створила конкурентні переваги для експортерів;
- зростання купівельної спроможності населення, що, за одночасного скорочення імпорту, забезпечило зростання споживання на внутрішньому ринку;
- низький відсоток іноземних кредитів у банківській системі.

Сучасний стан державних фінансів Республіки Польща знаходиться під впливом проблем посткризового періоду, що зосереджені на завданнях нарощення виробництва, збільшення експорту, залучення інвестицій та необхідності забезпечення відповідності бюджетної стратегії ключовим напрямом Лісабонської стратегії «Європа-2020», що зорієнтована на побудову соціально-ринкової економіки (табл. 2).

Наведені дані виконання основних індикаторів стратегії економічного розвитку Європейського союзу показують позитивну динаміку наближення економічних та соціальних показників Республіки Польща до визначених критеріїв. Зазначимо, що основне навантаження по забезпеченню виконання зазначених критеріїв покладено на державні фінанси і вимагає збільшення доходної бази як державного бюджету так і місцевих.

Таблиця 2

**Динаміка виконання основних індикаторів
Лісабонської стратегії «Європа-2020»
у Республіці Польща**

Показник	Критерій	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік
Рівень зайнятості населення у віці від 20 до 64 років, %	підвищення до 75 %	64,9	64,3	64,5	64,7
Валові внутрішні витрати у дослідження та розробки, % ВВП	3 % ВВП	0,67	0,74	0,76	0,9
Частка відновлювальних джерел енергії у загальному енергоспоживанні, %	підвищення до 20 %	8,8	9,3	10,4	(...)
Частка населення з закінченою вищою освітою у віці 30-34 роки, %	підвищення до 40 %	32,8	34,8	36,5	39,1
Кількість людей, що ризикують потрапити за межі бідності та соціальної ізоляції, тис. осіб	зменшення на 20 млн. осіб	10454	10409	10196	10128

Джерело: побудовано автором за даними Європейської комісії (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>)

Стан державних фінансів визначає структура доходної та видаткової частин державного бюджету, який є основним елементом бюджетної системи досліджуваної країни. У динаміці змін основних джерел надходжень за період 2012-2013 рр. структура доходів державного бюджету Республіки Польща представлена у табл. 3.

Таблиця 3

**Структура доходів державного бюджету
Республіки Польща**

Доходи державного бюджету	2012 рік		2013 рік	
	тис. польських злотих	%	тис. польських злотих	%
Сумарні доходи	293766128	100	275729440	100
Податкові надходження	264803010	90	239150240	87
- податок на доходи фізичних осіб	40250000	15	40900000	17
податок на прибуток корпорацій	26635000	10	22000000	9
Непрямі податки, у т.ч.	196118000	74	174050000	72
- акциз	62600000	32	59800000	34
ПДВ	132165000	67	113000000	65
Неподаткові надходження, у т.ч.	27125247	9	34978680	13
- платежі місцевих органів влади	2406916	9	2383262	7
митні збори	1830000	7	2001000	6

Джерело: побудовано автором за даними Європейської комісії (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>)

Наведені дані змін питомої ваги кожної статті доходів у загальній структурі надходжень дозволяють зробити висновок щодо переваження податкових надходжень та основного джерела в їх

структурі – непрямих податків. Зазначимо, що у досліджуваній період незначних змін у бік збільшення питомої ваги зазнали такі статті доходів як прибутковий податок з фізичних осіб та неподаткові надходження, а зменшилися надходження від акцизів та ПДВ. Як особливість структури бюджету можна відокремити динаміку зростання питомої ваги неподаткових надходжень, що пов'язано зі збільшенням доходів від приватизації. Використання коштів від приватизації державного майна покликано пом'якшити навантаження на державні фінанси, яке здійснюють видатки на обслуговування державного боргу та дефіцит державного бюджету.

У структурі витрат державного бюджету Польщі найбільшу питому вагу займають державні субсидії місцевим органам влади та трансферти у Фонд Соціального страхування (табл. 4).

За досліджуваній період відбулося збільшення видатків на пенсійне забезпечення та скорочені трансферти у Фонд Соціального страхування. Збільшення внесків у бюджет Європейського союзу пов'язано з реалізацією стабілізаційних програм з подолання наслідків світової фінансово-економічної кризи.

Основним завдання бюджетної політики досліджуваної країни на сучасному етапі залишається стабілізація державних фінансів, виконання якого залежить від правильної політики обрання методів фінансування дефіциту державного бюджету. Основні джерела фінансування дефіциту державного бюджету Республіки Польща за досліджуваній період зображені на рис. 1.

Державна заборгованість Республіки Польща формувалася на тлі трансформаційних перетворень під впливом несприятливої економічної кон'юнктури: спаду виробництва, девальвації національної валюти. Стрімке накопичення державного боргу за період 1996-2006 рр. призвело до зростання витрат бюджету на його обслуговування, що перетворилися в основну статтю витрат державного бюджету, набагато перевищуючи асигнування на освіту, медицину й інші сфери економічного і духовного життя. В процесі ево-

люційного розвитку державної заборгованості досліджуваної країни найбільш динамічно відбувалися зміни у складі позичальників, у структурі інструментів здійснення зовнішніх та внутрішніх запозичень.

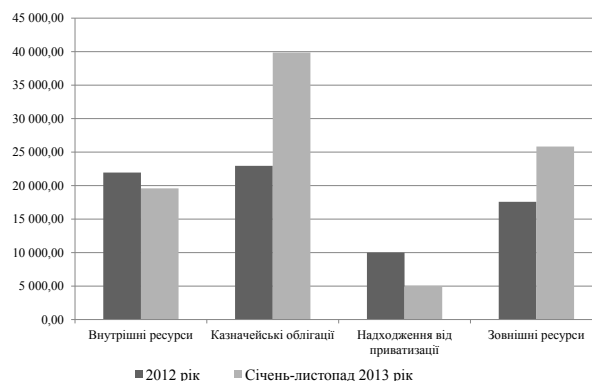

Рис. 1. Основні джерела фінансування дефіциту державного бюджету Республіки Польща, млн. польських злотих

Джерело: побудовано автором за даними Європейської комісії (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>)

Динаміка зміни частки основних фінансових інструментів здійснення зовнішніх та внутрішніх позик урядом досліджуваної країни зображена на рис. 2. Дослідження динаміки змін у структурі зовнішнього та внутрішнього державного боргу досліджуваної країни доводить активне використання емісії державних боргових зобов'язань для фінансування дефіциту державного бюджету.

Зазначимо, що основним напрямком боргової політики досліджуваної країни є стимулювання попиту населення і спрямування надлишку внутрішніх ресурсів на ринок державних цінних паперів. На сьогодні можливе загострення проблем на борговому ринку країни спричинено наявністю дефіциту державного бюджету, потребою впровадження заходів бюджетної економії, зростанням дефіцитів місцевих бюджетів. Необхідність ста-

Таблиця 4

Структура видатків державного бюджету Республіки Польща

Видатки державного бюджету	2012 рік		2013 рік	
	тис. польських злотих	%	тис. польських злотих	%
Сумарні видатки	328765688	100	327294440	100
Субсидії та субвенції, у т.ч.	156466500	47,6	156296838	47,8
- державні субсидії	50217812	32,1	51259549	32,8
- трансферти Фонду Соціального страхування	39939301	25,5	37113910	23,7
- трансферти Пенсійному фонду та Фонду інвалідності (фермерів)	15244903	9,7	15864205	10,2
- субсидії місцевим органам влади	17248638	11	17385333	11,1
Трансферти домашнім господарствам	23334413	7,1	24144256	7,4
Поточні видатки	61210714	18,6	60494468	18,5
Капітальні видатки, у т.ч.	14870779	4,5	12525069	3,8
- субсидії місцевим органам влади на інвестиційні цілі	379659	2,6	128263	1,02
Обслуговування державного боргу, у т.ч.	42995900	13,1	42704802	13
- обслуговування внутрішнього державного боргу	32225880	75	32371602	76
- обслуговування зовнішнього державного боргу	10770020	25	10333200	24
Внесок до Європейського союзу	16146218	4,9	18179927	5,6

Джерело: побудовано автором за даними Міністерства фінансів Республіки Польща (<http://www.mf.gov.pl>)

білізації економіки, потреба у фінансові консолідації країн – членів Єврозони можуть призвести до уповільнення процесу економічного розвитку, зменшити податкові надходження до державного бюджету та надходження на інфраструктурний розвиток з Європейського союзу.

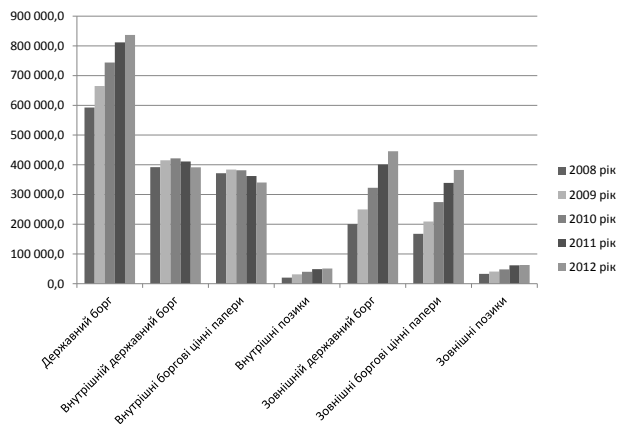

Рис. 2. Структура державного боргу Республіки Польща, млрд. польських злотих

Джерело: побудовано автором за даними Європейської комісії (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>)

Проведений аналіз структури та стану державних фінансів Республіки Польща дозволяє відокремити позитивні та негативні риси, що відображаються у наступному:

- зменшення податкових надходжень;
- наявність дефіциту державного бюджету;
- недиференційована інструментальна структура державного боргу;
- зменшення основного показника, що характеризує боргове навантаження – відношення державного боргу до ВВП;
- тенденція до фінансування дефіциту державного бюджету за рахунок зовнішніх ресурсів.

Висновки і пропозиції. Аналіз стану, структури, механізму функціонування державних фінансів Республіки Польща дозволяє зробити висновок щодо зосередження основних проблем у сфері бюджетної системи, що обумовлено зростанням державних соціальних витрат, на фінансування антикризових програм, необхідністю рефінансування існуючих зобов'язань уряду. Основна стратегія Республіки Польща має бути направлена на консолідацію та збалансування державних фінансів, що потребують обмеження зростання державного боргу, скорочення дефіциту державного бюджету, нарощення темпів економічного зростання. Основна стратегія бюджетної політики Республіки Польща відображається у коригуванні середньострокових бюджетних планів у напрямі збалансування державного бюджету і має включати наступні напрямки:

- обмеження зростання субсидій органам місцевої влади;
- скорочення дефіциту державного бюджету;
- зменшення соціальних видатків;
- нарощення податкових доходів.

Список літератури:

1. Карлін М. І. Фінанси України та сусідніх держав : навчальний посібник. – К. : Знання, 2007. – 589 с.

Дудченко В. Ю.

Українська академія банківського дела Національного банку України

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И СТРУКТУРА ГОСУДАРСТВЕННЫХ ФИНАНСОВ РЕСПУБЛИКИ ПОЛЬША

Резюме

В статье дана характеристика структуры государственных финансов Республики Польша, проанализированы показатели макроэкономического развития и состояния бюджетной системы Польши, исследованы связи и охарактеризованы современные проблемы государственных финансов Республики Польша.

Ключевые слова: государственные финансы, бюджетная система, государственный долг, децентрализация финансов, бюджетная политика.

Dudchenko V. Y.

Ukrainian Academy of Banking Of the National Bank of Ukraine

CURRENT STATUS AND STRUCTURE PUBLIC FINANCE REPUBLIC OF POLAND

Summary

Characteristic of structure of the public finances of Poland are filed in the article, macroeconomic performance and state budgetary system in Poland are analyzed in the article, communications are studied and modern problems of public finance of the Republic of Poland are characterized in the article.

Key words: public finances, budget system, national debt, decentralization of finance, budgetary policy.